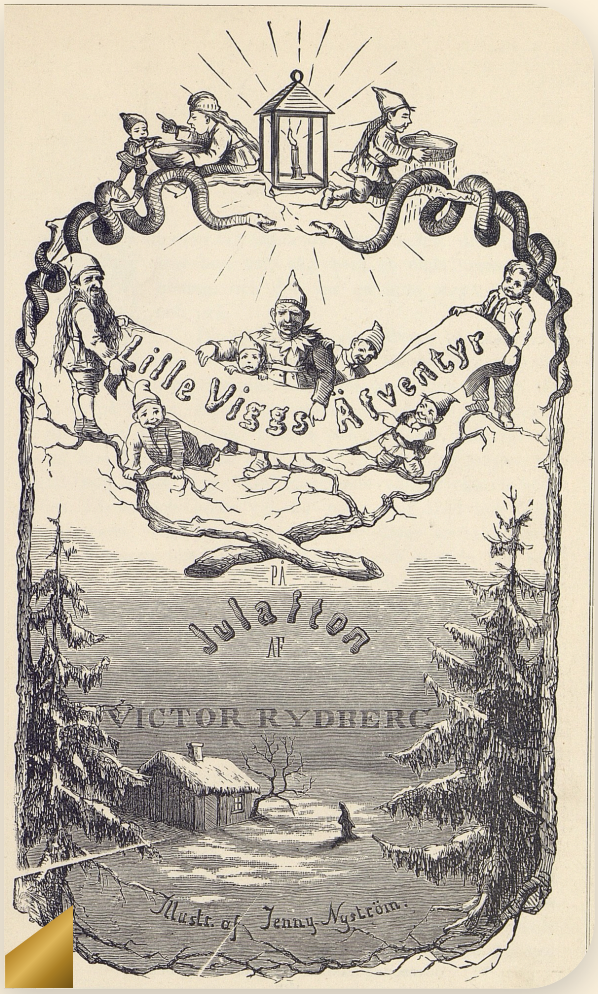
Svenska, åk 4 till 6
Två lektioner, cirka 40 minuter var

Var det ingenting annat?

Viktor Rydberg skrev *Lille Viggs äventyr på julafton* 1875. Vigg är ensam i stugan på heden. Då hör han bjällror.



Jenny Nyström, titelsidan till Lille Viggs äventyr på julafton, 1875.

Namn _____ Klass _____

Steg 1 Lyssna på början

Helklass, sedan enskilt, 15 min

Lyssna när läraren läser del 1 högt. Följ med i texten på sidan 2.

a Vem väntar Vigg på? **Ringa in.**

Julvätten | Mor Gertrud | Prästen | Kungen

b Vad önskar Vigg när han hör bjällrorna? **Ringa in.**

Att få en pepparkaka | Att få åka och köra själv | Att få sova

c Varför fryser Vigg när han kommer ut? **Skriv.**

_____

1 LYSSNA PÅ BÖRJAN

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.



Texten, del 1

Julvätten kommer

Viktor Rydberg, *Lille Viggs äventyr på julafton*, 1875. Så börjar berättelsen. […] visar att ord är utelämnade.

1 Skarsnön låg skinande över heden, där man, så stor hon var, såg bara en enda människoboning, och det var en liten stuga, gammal och grå.

2 Stugan och täppan ägdes av mor Gertrud, och hon bodde där med en ungersven, som hette Vigg.

3 Det var tidigt på morgonen, då mor Gertrud gick ut att göra uppköp hos lanthandlaren i den avlägsna byn. Nu led det mot solnedgången, men hon var inte hemkommen. Vigg var ensam i stugan. […]

4 Vigg låg på knä med armbågarna mot bordet och tittade ut genom fönstret. Det hade fyra rutor: de tre var övervuxna med isblommor, men på den fjärde hade han andats, så att isen tinat upp. Han väntade på mor Gertrud, som skulle komma med ett vetebröd, en pepparkaka och ett grenljus, för det var julafton, men ännu sågs hon inte till. […]

5 Vigg gick till spiseln, där några falnande glöd låg i askan. […] Han satte sig vid spiselkanten och undrade, om pepparkakan, som han väntade på, hade huvud och förgyllda horn och fyra ben. Han undrade också, hur sparvarna kunde ha det på julaftonen.

6 Svårt är att säga, hur länge Vigg suttit så, då han hörde bjällerklang. […] Långt borta rörde sig något svart på snön. Det kom närmare, närmare, och starkare, starkare ljöd bjällrornas glada klang. […] Tänk att få åka efter sådana bjällror och köra själv! Knappt hade Vigg önskat det, förrän åkdonet var framme och stannade utanför fönstret.

7 Det var en släde, förspänd med fyra hästar, mindre än de minsta fölungar. […] Den som satt i släden hoppade ur och gick fram till fönstret.

8 Maken till karl hade Vigg aldrig sett. […] Det var en liten gubbe, just lagom för sådana hästar. Hans anlete var fullt av rynkor, och det långa skägget liknade mossan på stugtaket.

9 ”God afton, trubbnos!” sade han. Vigg tog sig om näsan och svarade: ”God afton.”

10 ”Hå, mor Gertrud är inte hemkommen än, och du är ensam och får vara ensam en god timme till. Är du inte rädd?”

11 ”Svensk gosse”, svarade Vigg. Det hade han lärt sig säga av mor Gertrud. […]

12 ”Du är Vigg, och jag är julvätten. […] Vigg, vill du följa med ut och åka?”

13 ”Det vill jag, men jag får väl inte, för om mor kommer hem och jag är borta, hur går det då?”

14 ”Jag lovar, att du ska vara hemma före mor. […] Kom nu!”

15 Vigg sprang ut. Men vad det var kallt, och vad Vigg var tunnklädd! Vadmalströjan var så snäv, och träskorna hade åter nött hål på strumphälarna, som mor Gertrud lagat så ofta. Men julvätten […] lyfte Vigg i släden, svepte slädfällen kring honom, gav honom en rökpuff i näsan, så att han nös, och, klatsch! nu bar det av.

Svåra ord

skarsnö snö med hård yta
hed stor, öppen mark
täppa liten trädgård
ungersven ung man (på skämt)
grenljus ljus med flera grenar
spiseln den öppna eldstaden
bjällra liten klocka på seldon
åkdon något att åka i
fölunge liten häst
anlete ansikte
julvätten jultomten
vadmal tjockt tyg av ull

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 2 Färden

Enskilt, 20 min

Läs vad som händer under färden. Här står det kort, med bilderna ur boken.



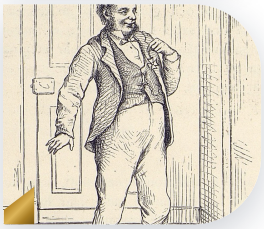
1 Julklappar i stugorna

Julvätten kör genom skogen, från gård till gård. I stugorna lägger han tyst julklappar vid dörren: en abc-bok till pojken, en psalmbok till flickan och glasögon till farfar och farmor. Han ger dem också sina välönskningar.



2 Nissarna på logen

På en loge tröskar två små nissar säd, fast det är julafton. De lovar att träffa julvätten senare i natt, inne i berget hos bergkungen.



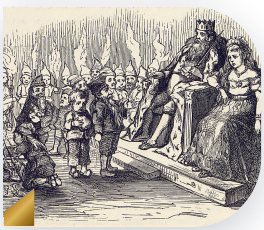
3 Herrgården och slottet

Julvätten gör Vigg osynlig. På en herrgård får en rik herre en stjärna av kungen. Han dansar av glädje framför spegeln. På kungens slott får kungasonen tusentals soldater av silver, som rör sig när man vevar.



4 Kistan är nästan tom

”Alla andra har fått julgåvor, men har du ingen till mig?” frågar Vigg. Julvätten tar fram ett par tjocka ullstrumpor. ”Var det ingenting annat?” mumlar Vigg. Kungasonen fick ju roligare saker. Julvätten lägger tillbaka strumporna och säger inget mer.



5 I berget

Inne i ett berg kryper paddor och ormar. ”Henne har du skaffat dit”, säger julvätten om en stor, grön padda. För varje ond tanke kommer en padda dit. Vigg skäms. I en sal av kristall sitter bergkungen och hans dotter, som är sjuk. Tomtarna berättar vad människorna har gjort under året. Det goda blir vikter av guld i en stor våg, och det onda blir paddor och ormar. Prinsessan får komma ut först när det goda väger mest.

Nu ska julvätten berätta för bergkungen om Vigg.

a Julklappen

Hur känns det för Vigg när han ser strumporna? **Ringa in.**

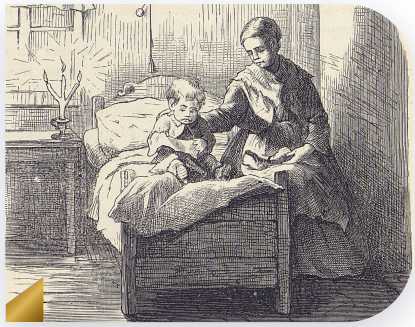
Glad | Besviken | Rädd

b Vågen

Vad händer när julvätten berättar om Vigg? **Gissa** och skriv.

Jag tror att ...

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.



Texten, del 2

Hemma igen

Viktor Rydberg, *Lille Viggs äventyr på julafton*, 1875. Så slutar berättelsen. Vigg och julvätten står inne i bergkungens sal.

1 Men Vigg stod som på nålar, för han var rädd, att hans namn skulle nämnas, och han spratt till och blev röd och blek, när vätten slutligen uttalade det namnet. Vad vätten sade om Vigg och ullstrumporna, det vill jag för hans skull inte upprepa, men kan inte förtiga, att en av tussarna lade i det ondas vågskål den stora gröna padda, som Vigg förut sett i remnan, och hon vägde mycket.

2 Och allas ögon [...] fästes på Vigg, [...] och allas ögon var antingen så stränga eller så sorgsna, [...] att Vigg förde båda händerna till anletet och inte kunde se upp.

3 Julvätten omtalade nu, hur den fattiga mor Gertrud på heden tagit upp den fader- och moderlöse lille Vigg, hur hon flätade mattor och band kvastar och sålde till lanthandlaren i byn, för att skaffa födan åt honom, hur hon sydde och lagade hans kläder, [...] och i dag på morgonen hade hon i den smällkalla vintern gått långt bort till byn, endast för att kunna glädja honom på aftonen med grenljus och annat smått.

4 Och medan vätten talade så, lade tussarna tunga gyllene vikter i det godas vågskål, och den fula gröna paddan hoppade ned och försvann i remnan, [...] och Vigg snyftade högt.

5 Ja, han grät, så att han vaknade, och då var bergkungens sal med allt vad däri fanns borta, och han låg i sängen i stugan på heden. Den klaraste julbrasa sprakade i spiseln, och över honom lutade sig mor Gertrud, som sade:

6 ”Stackars lille Vigg, som fått vara så länge ensam här i mörkret! Jag kunde inte komma förr, för vägen är lång. Men nu har jag grenljus och vetebröd och pepparkaka med mig och även en kaka, som du i morgon ska ge sparvarna.”

7 ”Och se här”, tillade mor Gertrud, ”här har du ett par ullgarnsstrumpor, som jag stickat åt dig i julgåva, för det är vad du nu tarvar, lille slitvarg. Och här har du ett par läderskor, som jag köpt, för att du ska slippa traska i träskor under julhelgen.”

8 Vigg hade länge önskat sig ett par läderskor, och nu synade han dem på alla sidor med glada ögon. Men än längre synade han ullstrumporna, så att mor Gertrud trodde, att han ville hitta någon orätt maska i dem, men saken var den, att Vigg tyckte, att de var alldeles lika dem han sett i vättens kista. Därefter slog han sina armar kring mor Gertruds hals och sade: ”Tack, mor, för strumporna och för skorna, och så för strumporna!”

9 Nu sattes grytan på spiseln, en vit duk breddes över bordet och grenljuset tändes. Vigg sprang omkring i de nya strumporna och skorna. Emellanåt stannade han vid fönstret och såg underfundigt ut åt heden och visste inte rätt vad han skulle tro om färden han gjort. Men julvätten är snäll och mor Gertrud snäll, det hade han tydligt för sig, och julafton en ljuvlig afton, det visste han.

10 Där ute strålade tusen stjärnor ned på den tysta heden. Och i hedens enda stuga rådde spiselvärme, hjärtevärme och glädje.

Svåra ord

tussar små troll
smällkall mycket kall
maska en stickad ögla
vågskål skålen på en våg
tarvar behöver
underfundigt fundersamt
remnan springan i berget
slitvarg sliter ut kläder
ljuvlig underbar
förtiga låta bli att säga
synade tittade noga på

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 3 Före och efter

Helklass, sedan enskilt, 15 min

Lyssna när läraren läser del 2 högt. Följ med i texten på sidan 4. Gör sedan uppgifterna a, b och c.

a Före eller efter berget?

Händer det **före** eller **efter** att Vigg har varit i berget? **Ringa in.**

Vigg är arg på ullstrumporna.	Före	Efter
Vigg kramar mor Gertrud.	Före	Efter
Vigg vill ha lika fina saker som kungasonen.	Före	Efter
Vigg tittar länge på ullstrumporna.	Före	Efter
Vigg frågar om det finns en julklapp till honom.	Före	Efter
Vigg springer omkring i de nya strumporna.	Före	Efter

b Samma strumpor

Vad tycker Vigg om ullstrumporna? Läs om kistan på sidan 3 och stycke 8 på sidan 4. **Skriv.**

I släden _____

Hemma _____

c Tack två gånger

Vigg säger tack för strumporna två gånger. Varför gör han det, tror du? **Skriv.**

Jag tror att Vigg ...

_____

_____

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 4 Nästa julafton

Enskilt, 25 min

Det har gått ett år. Det är julafton igen, och Vigg sitter ensam vid fönstret. Då hör han bjällror. Nu får du **berätta om Viggs andra färd** med julvätten.

Så står det i boken

Tänk att få åka efter sådana bjällror och köra själv! Knappt hade Vigg önskat det, förrän åkdonet var framme.

Så kan det bli nästa julafton

Vigg önskar att han hade något att ge mor Gertrud. Knappt har han önskat det, förrän det knackar på rutan. Där står julvätten och ler.

Skriv din berättelse i tre delar. Börja på den gråa texten.

1 Viggs önskan

Vad önskar Vigg den här gången?

Den här julaftonen önskar Vigg ...

2 Färden

Vart åker de? Vem träffar de? Vad händer?

Julvätten och Vigg åker till ...

3 Hemma igen

Vad gör Vigg när mor Gertrud kommer hem?

När mor Gertrud kommer hem, ...

Läs för en kamrat. Vigg blev till slut glad för ett par strumpor. Vad är en bra julklapp, tycker du?



 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.